

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра початкової освіти

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної роботи

_____ О. А. Кузнецова

серпня 2022 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Ступінь бакалавра

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність 013 Початкова освіта

Освітньо-професійна програма Початкова освіта

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Білявська Тетяна Миколаївна, старший викладач кафедри початкової освіти, кандидат філологічних наук

РЕЦЕНЗЕНТ: Дячук В.І., директор СЗОШ № 50 м. Миколаєва

Програму схвалено на засіданні кафедри початкової освіти

Протокол № від “ ” серпня 2022 року

Завідувач кафедри _____ С.І. Якименко

Програму погоджено з гарантом ОП (назва) _____ (за потреби)

Програму погоджено навчально-методичною комісією факультету педагогічної та соціальної освіти

Протокол № від “ ” серпня 2022 року

Голова навчально-методичної комісії _____ Т. М. Степанова

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол № від “ ” серпня 2022 року

Голова навчально-методичної комісії _____ О. А. Кузнецова

Анотація

Програму вивчення нормативної навчальної дисципліни «Основи культури мовлення майбутнього вчителя» складено відповідно до освітньо-професійної програми спеціальності 013 Початкова освіта. У програмі висвітлено обсяг навчального матеріалу із зазначеної дисципліни, необхідне навчально-методичне забезпечення, складові та технологію оцінювання навчальних досягнень студентів.

Ключові слова: мовна політика, мовні норми, культура мови, майбутній учитель

Summary

The program of studying the normative discipline «Foundations of the future teacher's speech culture» is made in accordance with the educational-professional program of the specialty 013 Primary education. The program covers the amount of educational material in this discipline, the necessary educational and methodological support, components and technology for assessing student achievement.

Key words: language policy, language norms, language culture, future teacher.

ВСТУП

Програму вивчення нормативної навчальної дисципліни «Основи культури мовлення майбутнього вчителя» складено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 013 Початкова освіта за освітньо-професійною програмою Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: мовна ситуація, мовна політика, мовні норми.

Міждисциплінарні зв'язки: сучасна українська літературна мова з практикумом, українська мова за професійним спрямуванням.

1. Мета, завдання навчальної дисципліни та очікувані результати

Мета курсу: з'ясувати суть понять «мова» і «мовлення»; визначити предмет і завдання курсу ОКМ та його місце у системі дисциплін; ознайомитись з історичними традиціями красномовства та усвідомити важливість курсу для формування мовленнєвої особистості вчителя.

Завдання курсу:

- обґрунтувати значення літературної мови в житті людини;
- висвітлити сучасну мовну ситуацію в Україні;
- оволодіти нормами мовленнєвого етикету;
- підвищити рівень культури мовлення майбутніх педагогів.

Програмні результати навчання:

ПРН 14. Вчитися впродовж життя й удосконалювати з високим рівнем автономності набути в процесі навчання кваліфікацію.

ПРН 15. Аналізувати соціально та особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на основі сформованих ціннісних орієнтацій.

ПРН 16. Створювати рівноправний і справедливий клімат, що сприяє навчанню всіх учнів, незалежно від соціально-культурно-економічного контексту.

1. 3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

ЗК 1. Здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи.

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків.

ЗК 4. Здатність спілкуватися державною мовою на офіційно-діловому рівні; володіти навичками нормативного літературного мовлення (його усною та писемною формою) в різних сферах комунікації. Здатність до розуміння чужих і продукування власних програм комунікативної поведінки, адекватних цілям, сферам, ситуаціям спілкування, активній взаємодії з іншими мовленнєвими суб'єктами.

II. Фахові:

ФК 1. Здатність до застосування професійно профільованих лінгвістичних і літературознавчих знань, умінь та навичок, що становлять теоретичну основу початкового курсу навчання мови, літературного читання та їхніх окремих змістових ліній. Складовими філологічної компетентності є лінгвістична, мовленнєва, літературознавча.

ФК 5. Професійно-комунікативна компетентність. Здатність актуалізувати та застосовувати комунікативні знання, навички, вміння, настанови, стратегії й тактики комунікативної поведінки, здобутий досвід комунікативної діяльності, а також індивідуально-психологічні якості особистості задля успішного здійснення в конкретних умовах педагогічної комунікативної діяльності з молодшими школярами, батьками, колегами. Складники професійно-комунікативної компетентності вчителя початкової

школи: емоційна, вербально-логічна, інтерактивна, соціально-комунікативна, технічна, предметно-змістова.

На вивчення навчальної дисципліни заплановано 150 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. «Основи культури мовлення» як навчальна дисципліна

Тема 1. Мова і професія. Українська мова – державна мова в Україні. Мовна ситуація в Україні. Мовне законодавство та мовна політика в Україні. Питання походження української мови в сучасних наукових джерелах. Проблеми в розвитку і становленні державності сучасної української літературної мови.

Тема 2. Літературна мова – основа культури мовлення. Мова і мовлення. Форми існування української мови. Літературна мова. Функціональні стилі сучасної української мови. Професійна сфера як інтеграція офіційно-ділового, наукового та розмовного стилів. Мовні рівні. Норми сучасної української літературної мови.

Кредит 2. Мовний етикет

Тема 3. Український мовний етикет. Учасники комунікативного процесу. Їх характеристика. Етикетна поведінка у спілкуванні. Етикет і ментальність. Парадигма етикетних ситуацій. Специфіка добору мовних одиниць в етикетному мовленні.

Тема 4. Мовленнєвий етикет як феномен людського спілкування. Різновиди мовленнєвого етикету. Засоби вираження мовленнєвого етикету: тональність спілкування, етикетні формули висловлювання. Національна система мовленнєвого етикету.

Кредит 3. Комунікативні ознаки культури мовлення. Засоби логіко-емоційної виразності мовлення

Тема 5. Основні комунікативні ознаки культури мовлення. Змістовність мовлення. Правильність і чистота мовлення. Точність, логічність і послідовність мовлення. Багатство мовлення (вміння використовувати різноманітні мовні засоби, уникати невиправданого повторення слів, однотипних конструкцій речень). Доречність, виразність і образність мовлення (вміння добирати слова та будувати речення так, щоб якнайкраще, найточніше передати думку, бути оригінальним у висловлюванні й впливати на співрозмовника).

Тема 6. Засоби логіко-емоційної виразності мовлення. Компоненти логіко-емоційної виразності мовлення. Інтонація як мовне явище. Мовний такт. Його значення для процесу мовлення. Пауза. Види пауз. Логічний наголос. Мелодика мовлення. Темп мовлення.

Кредит 4. Мовні особливості професійного мовлення

Тема 7. Мовні особливості професійного мовлення (орфоепічний рівень). Норми вимови. Типові порушення вимови.

Тема 8. Мовні особливості професійного мовлення (лексичний рівень). Омоніми у фаховому мовленні. Синоніми у фаховому мовленні. Антоніми у фаховому мовленні. Пароніми у фаховому мовленні. Іншомовні слова. Вимоги до вживання іншомовних слів у межах професійної діяльності. Термін та його ознаки. Термінологія в професійному спілкуванні. Загальнонаукова, міжгалузєва та вузькоспеціальна термінологія. Кодифікація та стандартизація термінів.

Кредит 5. Кодифікація та стандартизація сучасної лексики

Тема 9. Українська лексикографія. Словники в професійному мовленні майбутнього вчителя початкової школи. Фразеологія української мови (за професійним спрямуванням). Словотвірні норми. Морфологічні норми у професійному мовленні. Специфіка вживання службових частин мови (науковий стиль, офіційно-діловий стиль). Синтаксичні норми (науковий стиль, офіційно-діловий стиль).

Тема 10. Білінгвізм. Поняття кальки. Типові помилки.

3. Рекомендована література

Базова

1. Бабиц Н. Д. Практична стилістика і культура української мови: навчальний посібник. Львів : Світ, 2003. 432 с.
2. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К.: Рідна мова, 1998. 476с.
3. Довідник з культури мови: посібник / [С. Я. Єрмоленко, С.П. Бибиц, Н.М. Сологуб та ін.]; за ред. С. Я. Єрмоленко. К: Вицашк., 2005. 399 с.
4. Мацько Л. І. Стилiстика української мови: підручник / Л.І.Мацько, О.М. Сидоренко, О.М. Мацько; за ред. Л.І. Мацько. К. : Вища школа, 2003. 462 с.
5. Українська мова. Енциклопедія / [редкол. : В. М. Русанівський О. О.Тараненко, М. П. Зяблюк та ін]. К. : Українська енциклопедія, 2004. 1038 с.
6. Культура мови на щодень / Н.Я. Дзюбишина-Мельник, Н.С. Дужик, С.Я. Єрмоленко та ін. К.: Довіра, 2002. 170 с.
7. Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради: Навч. посібник. К.: Либідь, 1999. 240 с.
8. Сербенська О.Я. Культура усного мовлення: Практикум: Навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 216 с.

Додаткова

1. Білецький А.О. Про мову та мовознавство: Навч. посіб. для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. К.: Артєк, 1996. 224 с.
2. Богдан С. Мовний етикет українців: традиції і сучасність. К.: Рідна мова, 1998. 476 с.
3. Великий тлумачний словник української мови / уклад. і гол. ред. В.Т. Бусел. Ірпінь: Перун, 2003. 1440 с.
4. Головацук С.І. Словник-довідник з українського літературного слововживання. К.: Наук. думка, 2004. 448 с.
5. Гриценко Т. Українська мова та культура мовлення. Вінниця: Нова книга, 2003. 472 с.
6. Жайворонок В. Велика літера чи мала?: Словник-довідник. К.: Наук. думка. 2004. 202 с.
7. Орфоепічний словник української мови: У 2-х т. / За ред. М.М. Пещак. К.: Довіра, 2001.
8. Російсько-український словник / Н.Є. Лозова, Н.Г. Озерова, Л.М. Стоян, В.Б. Фридрак. Наукова думка, 2004. 1216 с.
9. Словник іншомовних слів / за заг. ред Л.О. Пустовіт. К.: Довіра, 2000. 1018 с.
10. Словник синонімів української мови: У 2-х т. / А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головацук та ін. К. Наук. думка, 1999-2000.

Інформаційні ресурси

1. www.novamova.com.ua
2. mova.kreschatic.kiev.ua
3. www.arkas-proswita.iatp.org.ua
4. litopys.narod.ru/ukrmova/um113.htm
5. litopys.kiev.ua
6. bpapers.iatp.org.ua/?chapter=Style
7. www.ji.lviv.ua

8. www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/category
9. historydocs.narod.ru/ukr.htm
10. www.amlogos.com/ukrainian/international_about.shtml

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: залік

5. Засоби діагностики успішності навчання: завдання до практичних занять, завдання для самостійної та індивідуальної роботи (реферати), презентації результатів досліджень, тестові завдання, контрольні роботи.